तामस्याःसंततिंक्रोधाभिचाराद्यात्मिकामाहसंहर्षादिति जेष्याम्येवेत्युत्साहःसंहर्षः॥२४॥ सात्विक्याःस्वाहायाःसंततिमाह उक्थइति उत्ऊर्ध्वंमोक्षपदंनयत्युक्थः त्रिभिरुक्थैः उत्तिष्ठत्यस्मात्कर्मफलमित्यु क्थंतत्रशरीरादुत्थितंकर्मेतिशरीरमुक्थं शरीरोत्थापकतयाप्राणउक्थंप्राणोत्थापकतयापरमात्माप्युक्थं सजन्योग्निस्त्रिभिरप्युक्थैरभिष्टुतस्तदात्मनास्थितः महावाचंमहतींवाचंपराख्यांतुर्यब्रह्मकलां अज नयत्आविर्भावितवान् पूर्वेषामभ्युपासकानांयंसमाश्वासंसमाश्वसितिविश्रामंप्राप्तोत्यनेनेतिमोक्षहेतुंविदुर्वेदाचार्याइतिशेषः ॥ २५ ॥ इत्यारण्यकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेएकोनविंशत्यधिक द्विशततमोऽध्यायः ॥ २१९ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ काश्यपइतित्रयाणांसंबंधः अत्रपाठक्रमादर्थक्रमस्यबलीयस्त्वात्आद्ययोःश्लोकयोर्व्यत्यासेनार्थोपाख्यः अचरदिति सपूर्वाध्यायां तोक्तउक्थोनामकाश्यपः वासिष्ठः प्राणपुत्रइतिप्राणस्यैवविशेषणं अग्निरांगिरसश्च्यवनइत्येकः ॥ १ ॥ २ ॥ महाव्याहृतिभिःभूरग्नमग्नयेपृथिव्यैस्वाहेत्यादिभिः भूर्भुवःस्वर्महोअग्निवायुसूर्यचंद्रपृथिव्यंतरि

संहर्षाद्धारयन्क्रोधंधन्वीस्रग्वीरथेस्थितः॥ समरेनाशयेच्छत्रूनमोघोनामपावकः॥ २४॥ उक्थोनाममहाभागस्त्रिभिरुक्थैरभिष्टुतः ॥ महावाचंत्वजनयत्स माश्वासंहियंविदुः॥ २५॥ इतिश्रीम॰आरण्यके॰मार्कंडेयस॰आंगिरसोपाख्यानेएकोनविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१९ ॥ ॥ ७॥ मार्कंडेयउवाच काश्यपोत्यथवासिष्ठःप्राणश्चप्राणपुत्रकः ॥ अग्निरांगिरसश्चैवच्यवनस्त्रिषुवर्चकः ॥ १॥ अचरत्सतपस्तीव्रंपुत्रार्थेबहुवार्षिकं ॥ पु त्रंलभेयंधर्मिष्ठंयशसाब्रह्मणासमं ॥ २ ॥ महाव्याहृतिभिर्ध्यातःपंचभिस्तैस्तदात्वथ ॥ जज्ञेतेजोमहार्चिष्मान्पंचवर्णःप्रभावनः ॥ ३ ॥ समिद्धोग्निःशिर स्तस्यबाहूसूर्यनिभौतथा ॥ त्वङ्नेत्रेचसुवर्णाभेकृष्णेजंघेचभारत ॥ ४ ॥ पंचवर्णःसतपसाकृतस्तैःपंचभिर्जनैः ॥ पांचजन्यःश्रुतोदेवःपंचवंशकरस्तुसः ॥ ॥ ५ ॥ दशवर्षसहस्राणितपस्तप्त्वामहातपाः ॥ जनयत्पावकंघोरंपितॄणांसप्रजाःसृजन् ॥ ६ ॥ बृहद्रथंतरंमूर्ध्नोवक्त्राद्वातरसाहरौ ॥ शिवंनाभ्यांबलादिंद्रं वाय्वग्नीप्राणतोसृजत् ॥ ७॥

क्षयुदिगुपलक्षितेनसर्वात्मकेनरूपेणतंध्यातवंतइत्यर्थः तस्यैवंविदुषोयज्ञस्यात्मायजमानः वीतरागविषयंवाचित्तमितिश्रुतिस्मृत्योर्विदुषोपिध्येयत्वदर्शनात् जज्ञेप्रदीपइवपुत्ररूपेणाविर्भूतः अतएवअर्चिष्मा नग्निरिवेतिलुप्तोपमा प्रभावनःजगत्सृष्टिकर्त्ता ॥ ३ ॥पंचवर्णत्वमेवाह समिद्धइति ज्वालावर्णंशिरस्तस्येत्यर्थः तथात्वगितित्वचोपिसूर्यनिभत्वमुक्तं ॥ ४ ॥ तपसाकृतइतितपोनामेत्यर्थः सएवपांचजन्यश्च यौगिकमस्यनामद्वयं ॥ ५ ॥ पितॄणांपावकंदक्षिणाग्निं प्रजाःसृजन्प्रजास्रष्टा ॥ ६ ॥ बृहन्मूर्ध्नः रथंतरंवक्त्रात् वाशब्दश्चार्थः एतेअहोरात्रदेवतेरथंतरीवैराज्यहर्बार्हतमितिश्रुतेः अतएवतरसावेगेनहरतःआ युष्यादिरितितरसाहरौ शिवंअहंकाराभिमानिनंरुद्रं नाभ्यांनाभितः प्राणतःप्राणं सृष्ट्वावाय्वग्नी असृजदितिसर्वत्रसंबध्यते ॥ ७ ॥